

Plukovník doc. PhDr. Oldřich Čechák, CSc.
plukovník v zál. doc. PhDr. Felix Černoch, CSc.

FRANCOUZSKÉ ZKUŠENOSTI S PŘÍPRAVOU VOJENSKÝCH PROFESIONÁLŮ

ČSA se nachází na počátku složitého a mnohorozměrného procesu své profesionalizace. Porovnávací rozbor zkušeností ze života profesionálních armád vyspělých demokracií nás opravňuje k tvrzení, že **růstovým jádrem tohoto rozvojového procesu není manévr organizačním členěním a vojenskými technologiemi, ale možnostmi lidského intelektu.** Máme-li hned na počátku stanovit a usměrňovat řídicí prvek dlouhodobé obnovy armády, ne odvozené a druhořadé záležitosti, pak musíme uznat za tento prvek vojenského odborníka. Tím je i řečeno, nakolik je klíčovým problémem jeho přípravy využití jeho vnitřních intelektuálních zdrojů v průběhu jednotlivých vojenských životních drah.

Tvrdíme-li, že lidská práce, tedy i "práce vojenská", neomezená ve svém tvůrčím a inteligenčním výkonu je prvotním, hmotné vstupy podružným přítokem "výrobního" systému armády, neříkáme tím pochopitelně nic nového. Chceme jen podpořit naši tezi, že kvalita přípravy a využití vojenských odborníků předurčí do značné míry nejen výslednou kvalitu přechodového období k profesionální armádě, ale svými důsledky přesáhne i její časový horizont (informační přenos mezi osobami, vrstvami a pokoleními vojenského společenství).

Můžeme konstatovat, že obdobného mínění byli i členové delegace francouzské armády ze školy pozemního vojska v Coetquidanu, kteří ve dnech 27. ledna až 3. února t. r. pobývali na pozvání Federálního ministerstva obrany ČSFR - správy vojenského školství v ČSFR.

Náš příspěvek je stručným shrnutím jejich zkušeností z přípravy vojenských odborníků na uvedené škole. Z bohaté diskuse na půdě Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově lze vyvodit tematické okruhy stojící za pozornost a hlubší studium, neboť Francouzi se zajímali o **úlohu velitele v ČSA v době míru a v boji, psychologickou přípravu vojsk, zvláštní výcvik typu "commandos", součinnost druhů vojsk a zbraní, možnost přechodu na jiný směr v průběhu studia vojenské školy a ve vojenské praxi, uplatnění získané kvalifikace, vztah všeobecného a odborného vzdělání na vojenských školách, obecný a specifický profil důstojníka, úroveň kvalifikace učitelského sboru Vysoké vojenské školy pozemního vojska, organizaci výuky, náročnost zkoušení atp.**

Kombinace profesionální armády a armády se všeobecnou povolávací povinností

Francouzští hosté potvrdili, že diskuse o této otázce je otevřená. A to jak na teoretické úrovni, tak i v rovině formujících se vojenskopolitických pojetí. Samotná praxe se však opírá

o princip sloučení armády profesionální se všeobecnou povolávací povinností. Politická státní správa a velení francouzské armády přitom vycházejí z toho, že:

- vojenská služba je zárukou systematické přípravy záloh, představuje tradici podporující branné vědomí obyvatelstva, je pokračováním všestranné výchovy a přípravy mladých lidí, výrazem spojení armády s francouzským lidem apod.,

- případný ozbrojený konflikt by nabyl hromadného měřítka, vyžadoval by dodatečnou mobilizaci předem připravených záloh.

Instruktivní pro řešení otázek celkového programu profesionalizace ČSA jsou samotné **formy národní služby** ve francouzské armádě a **míra profesionalizace** jednotlivých druhů vojsk. K oběma základním formám patří **služba vojenská a v zájmu obrany**.

Pozornost zasluhuje především **služba v zájmu národní obrany** - náročná práce povolanců ve zdravotnictví, v jednotkách civilní obrany, v požárních sborech, ale i na ministerstvech (zahraničních věcí, zahraničního obchodu, vnitra, školství, hospodářství a financí).

Základním cílem rozptylu povolanců do řídicích článků státní správy je **co nejlepší využití vzdělanostních možností branců**, především vysokoškoláků, zvláště připravených a disponovaných jednotlivců. Prvotní orientace na co nejvyšší stupeň využití nabyté kvalifikace je jedním ze stěžejních principů francouzské armády. A to ať již jde o vztah k absolventům vojenských, či civilních škol, nebo o kterýkoli vývojový stupeň odborného osobního růstu.

V případě absolventů civilních vysokých škol se případná přeplněnost vhodných civilních institucí neřeší na úkor znehodnocení nabyté specializace, ale pružným odkladem nástupu činné služby. Je patrné, že **zásada výslednosti, účelnosti a hospodárnosti v nakládání s intelektuálním bohatstvím je ve francouzské armádě uplatňována důsledně**.

Míru profesionalizace francouzské armády potvrdily v ČSFR již známé a publikované údaje - asi 55 % mužstva a poddůstojnického sboru u pozemního vojska, 38 % u letectva a 24 % téže kategorie u vojenského námořnictva.

Francouzští hosté potvrdili skutečnost, že se v jejich zemi **nadále diskutuje o otázkách větší míry profesionalizace vojenské služby, reformách systému doplňování, soustředění vojsk do menšího počtu základů**. Stejně tak i o **soustředování pedagogů, instruktorů a prostředků materiálně technického zabezpečení výchovy i výcviku do několika pružných středisek**. To vše s cílem ušetřit soustředěním prostředky a využít je pro kvalitnější přípravu vojenských profesionálů, vyšší stupeň profesionalizace, především u letectva a námořnictva.

Zcela jednoznačně je možné konstatovat vysoké sociální postavení francouzských vojáků z povolání, které je ovlivněno:

- přísným výběrem zájemců o studium na vojenských školách, vysokou náročností studia (teorie výcviku, kázeň, morální nároky a zátěžové situace),

- možnost získat při vojenské profesionální službě novou a nezdědčitelnou kvalifikaci ve zvláštních kursech zabezpečovaných ministerstvem obrany (počítačové a informační technologie, cizí jazyky, jednotlivé druhy řízení atd.),

- možnost konkrétní odborné přípravy, včetně odborných stáží v rámci dlouhodobější přípravy na přechod do občanských povolání (zabezpečuje francouzské ministerstvo obrany),

- celkovým materiálním a sociálním zabezpečením při celé vojenské životní dráze (zahrnuje především vysoký plat vojenského profesionála, systém speciálních příplatků a výhod, pružné řešení bytového zabezpečení a další výhody).

Zkušenosti francouzské armády potvrzují historicky zrcadlenou pravdu, že **aktivita, tvořivost a pracovní výkon každého jedince je zpětně vazebně materiálně motivován. Je nepochybné, že tržní prostředí takový model chodu posiluje a "energeticky zakódovává"**. Pro nás je to poučné především ve smyslu porovnávání výhod, které každý případný zájemce o vojenskou profesionální službu při svém rozhodování uplatňuje. Je

nepochybné, že i česká a slovenská tržní ekonomika bude ve stále vyšší míře, byť pocho-pitelně limitované, umožňovat skokovitě, několikanásobné vylepšení platové situace, především u kvalifikovaných jedinců. Tento "úbytek užitečnosti" musí služební životní dráhy vojenských profesionálů nahrazovat alespoň částečně v příjmech a podstatně v sociálních jistotách. V opačném případě dochází ke ztenčování zdrojů zájemců o vojenskou službu, k nezaangažovanému výkonu, k odpoutávání se od vojenské profesionální služby po ukončení závazku apod. Zbývá jen podotknout, že vnitřní odliv nejproduktivnějších kádřů z armády, z orgánů státní správy, z vědy, výzkumu i odjinud může být za určitých okolností předběhnut, či doprovázen emigrační vlnou odplavující ze země dlouhodobě střádanou energoinformaci. Je zřejmé, že tato ztráta má povahu strategického defektu a ohrožuje bezprostředně čtyři základní bytostní funkce státu; a to obrannou, správní, produkční, autoreprodukční.

Ve francouzské armádě je morální příprave tradičně věnována mimořádná pozornost rozvíjení vojenské etiky a upevňování hrdosti na příslušnost ke stavu, zbraní a posilování vlastenectví vojáků. Příprava je cílevědomě rozvíjena na vojenských školách ve dvou základních směrech:

● **Formování žádoucích vztahů k francouzské společnosti a k jejímu zřízení zahrnuje:**

- objasňování hlavních rysů a předností francouzského společenského zřízení, jeho demokratických tradic, humanistické současnosti, aktivní mírové zahraniční politiky,
- seznamování s technologicky vyspělou ekonomikou Francie, s jejími výsledky, postavením v systému mezinárodní dělby práce, výklad hospodářské politiky státu a vymožeností sociálně ekonomického zabezpečení,
- vysvětlování dějin francouzské státnosti, jejich hospodářských, politických, vědeckých a kulturních stránek,
- kladné porovnávání služby ve francouzské armádě s podmínkami služby v armádách jiných států, zdůrazňování lepšího materiálního zabezpečení, humánnějšího průběhu služby, apod.

Tento směr posilování vlastenectví je spojován s upevňováním osobního přesvědčení o potřebě hájit francouzský společenský systém se zbraní v ruce.

● **Formování morálně psychologických vlastností nezbytných pro boj vychází z toho, že zvyšování náročnosti bojové přípravy je jedním ze základních prostředků upevňování těchto vlastností vojenských profesionálů.**

Zároveň s tím je cílevědomě kultivován pocit vysoké kolektivní odpovědnosti lidí, zejména prostřednictvím:

- poměrně stálosti vojenských kolektivů a velitelských funkcí,
- zvyšování služební pravomoci velitelů,
- jejich soustavné přípravy v oborech pedagogiky, psychologie, sociologie apod.

Uvedeným cílům odpovídá podíl základních skupin předmětů na celkovém objemu výuky. Přibližně 30 až 40 % doby studia je věnováno výuce společensko-vědních předmětů (dějiny, ekonomie, zeměpis, pedagogicko-psychologické vědy), šest hodin týdně je ve škole pozemního vojska v Coetquidanu věnováno morálně politické přípravě. Tyto zásady, do značné míry i obsah výchovy k hrdosti na stavovskou a státní příslušnost, jsou vysvětlitelné podobnými principům i orientací výchovy v československé armádě za první republiky.

Nejen z diskuse, ale i ze způsobu vystupování členů francouzské delegace bylo zřejmé, že rozvíjení a upevňování vojenských tradic je v armádě Francouzské republiky věnována mimořádná pozornost. Úcta k základním taktickým "provozním" požadavkům na vnější

vzhled, vojenské chování důstojníka se zdá být zcela ústrojnou součástí mravního postoje francouzských vojáků, našich hostů.

Na Vysoké vojenské škole pozemního vojska v Coetquidanu je také upevňování a rozvoj vojenských tradic naprosto přirozeným prvkem výchovně vzdělávacího procesu. Z našeho současného pohledu si zasluhují pozornost vysoce rozvinuté a důsledně uplatňované rituály: slavnostní inaugurace, přestupy posluchačů z nižších do vyšších ročníků, ceremoniál povyšování do jednotlivých hodnostních stupňů. Rovněž i využívání historické a současné vojenské symboliky: výrazné označení příslušnosti ke zbraní, k jednotce, ročníku vysoké školy, využívání poměrně značného množství druhů stejnojmenných pro služební příležitosti, druhy zbraní, **včetně historických**, používaných pro pasování, povyšování, k upevňování stavovské hrdosti na příslušnost ke konkrétnímu druhu zbraně, útvaru jsou využívány zástavy (i historické).

Součástí procesu upevňování a rozvíjení vojenských tradic na vojenských školách je rozsáhlá výuka dějin válek a vojenského umění. Vyučuje se nejen jako čistá, kladná historiografie, ale spíše jako informační tkanivo pro utváření úcty k vojenským tradicím vlastního národa.

Otázka výběru a testování zájemců o službu ve francouzské armádě je předmětem trvalého zájmu vojenských orgánů. V současné době nacházejí ve Francii stále větší prostor názory **o nedostatečné připravenosti branců pro výkon vojenské služby**. Proto se v odborných kruzích uvažuje o plně profesionální armádě, nebo o povinné vojenské výchově, zkrácení výcviku na 2 měsíce pro přibližně 15 % branců a jejich následném zařazení do sboru teritoriální obrany s povinností účastnit se vojenských cvičení.

Zdroj výběru vojenských profesionálů je považován za dostatečně velký a kvalitní, což francouzská delegace zdůraznila údajem, že do 1. ročníku každé ze škol v Coetquidanu se hlásí průměrně 800 zájemců a přijímáno je 130 až 170 uchazečů. Základním důvodem tohoto poměrně velkého zájmu o školu pozemního vojska je vysoké postavení vojenského povolání, platové a sociální zabezpečení při vojenské službě i po jejím ukončení.

Doposud se mužstvo a poddůstojnický sbor francouzské armády doplňuje dvojím způsobem: povoláním branců a náboem dobrovolníků. K doplňování mužstva jsou dobrovolníci přijímáni ve věku 18 až 32 let, do poddůstojnických škol a do kursů vojenských odborností ve věku od 17 let, která může být jimi prodloužena.

Mimo všechny již uváděné skutečnosti vojenské profesionální přípravy si zasluhují pozornost ještě tato fakta:

Po absolvování dostává absolvent prvního stupně vojenské školy pozemního vojska (VŠPV) písemné úřední osvědčení o všeobecném inženýrství a ve společenských vědách oborech titul bakaláře.

Mezi VŠPV a civilními univerzitami jsou uzavřeny dohody, jimiž se uznává vojenské vzdělání (aprobace), a to umožňuje absolventům vojenských škol pokračovat v nadstavbovém studiu na univerzitách.

Po ukončení VŠPV odcházejí absolventi do ročních "aplikačních kursů" pro konkrétní druhy zbraní, které jsou organizovány v posádkách.

VŠPV vyučuje tři základní celky předmětů, a to: vojenské, univerzitní a tělesnou přípravu.

Mimořádný důraz je kladen na jazykovou přípravu: povinně se vyučuje angličtina, povinně volitelný je další cizí jazyk (včetně češtiny, slovenštiny, ruštiny, arabštiny, u jazyků obtížnějších je uplatňováno zvýhodnění formou úlev).

Výuka (celkem 40 hodin) trvá od pondělí do soboty.

Zaměstnání končí v 18,30, v sobotu ve 12,30 hodin.

Zcela přirozeně se pokračuje v samostatném studiu po večeri, což je dáno náročností předmětů, jakými je matematika, informatika, fyzika, termodynamika apod. Týdně je 6 hodin morální a 6 hodin tělesné přípravy. Vojenské předměty a zaměstnání v terénu jsou soustře-